

Prava životinja: abolicionistički pristup

Predstavlja

Teorija prava životinja

prof. Gary L. Francione

Svi se slažemo da je moralno pogrešno
nanositi „bespotrebnu” patnju
drugim životinjama.

Zabranu „bespotrebne” patnje treba
značiti barem to da je pogrešno nanositi
patnju životinjama radi užitka,
zabave ili pogodnosti.

Ali daleko najveći dio patnje i smrti
koju nanosimo drugim životinjama
može biti opravdan *isključivo* užitkom,
zabavom ili pogodnošću.

Naša upotreba drugih životinja za zabavu
ili sportski lov nikako se ne može
smatrati nužnom.

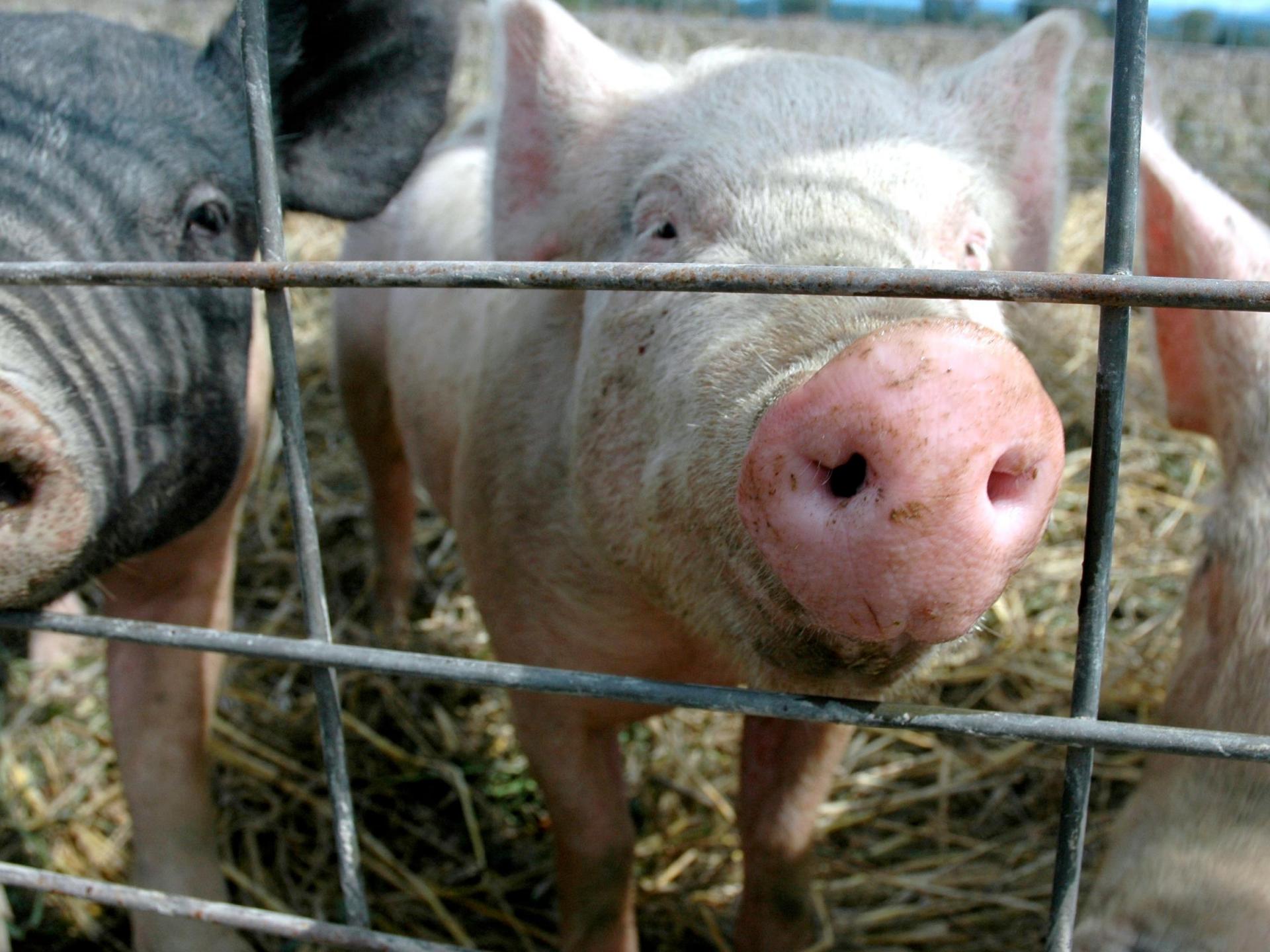
Sigurno nije nužno nositi krznene ili kožne jakne, ili koristiti druge životinje da bismo testirali još proizvoda za čišćenje, još jednu novu marku šminke ili losiona poslije brijanja.

Daleko najveći broj životinja koje upotrebljavamo je za hranu – meso, mlijeko proizvode i ostale životinjske proizvode koje konzumiramo.

Samo u Sjedinjenim Državama za hranu se kolje više od 10 milijardi životinja godišnje, ne računajući milijarde riba i drugih ubijenih morskih životinja.

*Ni u kojem smislu nije nužno
jesti meso ili životinjske proizvode.*

Činjenica da su meso i mliječni proizvodi
štetni za ljudsko zdravlje sve je prihvaćenija.
Životinjski proizvodi povezuju se s rakom,
srčanim i mnogim drugim bolestima.

Štoviše, ugledni znanstvenici i ekolozi
govore o golemom štetnom utjecaju
koji životinjska poljoprivreda
ima na naš planet.

Za svaki kilogram proizvedenih
životinjskih bjelančevina životinje
konzumiraju gotovo šest kilograma
biljnih bjelančevina iz žitarica i krme.

Za proizvodnju 1 kg govedine potrebno je više od 100.000 litara vode, a za proizvodnju 1 kg piletine potrebno je 3500 litara vode.

Proizvodnja 1 kg pšenice troši 900 litara,
a proizvodnja 1 kg krumpira
samo 500 litara vode.

Životinjska poljoprivreda troši golemu količinu energije, uzrokuje uništenje gornjeg sloja tla i zagađenje zraka i vode.

Životinje koje jedemo godišnje proizvedu milijarde tona otpada koji često bez ikakve obrade bacamo u riječne tokove te oslobađaju štetne emisije koje uzrokuju efekt staklenika.

Zbog toga što je životinjska poljoprivreda
toliko neefikasna u korištenju resursa,
značajan dio ljudske populacije
osuđuje na glad.

Više od 50% žitarica u SAD-u i
40% žitarica u svijetu upotrebljavamo
kao hranu za životinje da bismo
proizveli meso, umjesto da ih ljudi
neposredno konzumiraju.

Potrebno je 674.5 m^2 tla za proizvodnju godišnje hrane za vegana/veganku, a 13.152 m^2 za osobu koja nije vegan/veganka.

To znači da ista površina tla može prehraniti 20 puta više vegana nego ne-vegana.

Dakako, na glad u svijetu utječu politički,
društveni i gospodarski čimbenici, ali
životinjska poljoprivreda pogoršava
problem neučinkovitim korištenjem
resursa.

*Jedino opravdanje za bol, patnju i smrt
koju nanosimo tim milijardama drugih
životinja je da uživamo u okusu mesa
i mlijecnih proizvoda.*

Ako ozbiljno govorimo o tome da je pogrešno nanositi bespotrebnu patnju drugim životinjama, to što uživamo u jedenju životinjskih proizvoda *ne može* biti moralno prihvatljivo opravdanje.

Jedina vrsta upotrebe životinja koja nije očito trivijalna jest njihovo korištenje u pokusima za pronalaženje lijekova za ozbiljne bolesti ljudi. Ali, čak i u tom kontekstu nameću nam se ozbiljna pitanja o nužnosti korištenja životinja.

Zbog bioloških razlika između ljudi
i drugih životinja, uvijek se javlja
problem ekstrapolacije rezultata
pokusa na životinjama na ljude.

Podaci dobiveni upotrebom životinja često su nepouzdani. Na primjer, rezultati testova toksičnosti na životinjama mogu se dramatično razlikovati ovisno o metodi koja se koristila.

Mnoštvo empirijskih dokaza pokazuje
da je u mnogim slučajevima oslanjanje
na životinjski model testiranja
ustvari bilo kontraproduktivno.

Na primjer, neuspjevanje da se stvori životinjski model raka pluća uzrokovalo je da znanstvenici ignoriraju dokaze snažne povezanosti raka pluća ljudi s pušenjem.

Mnoge naše bolesti rezultat su toga
što jedemo životinjske proizvode.

Ukratko:

svake godine ubijamo milijarde životinja iz razloga koji se ne mogu smatrati „nužnima“ iako tvrdimo da prihvaćamo kako je pogrešno nanositi „bespotrebnu“ patnju životinjama.

Naš odnos prema drugim životinjama
može se opisati kao *moralna shizofrenija*.
Govorimo kako se prema životinjama
trebamo odnositi na određeni način,
ali se ne ponašamo u skladu s tim.

Zbunjeni smo u načinu
na koji razmišljamo.

Mnogima od nas društvo prave životinje
poput pasa i mačaka. Prema tim
životinjama odnosimo se kao
prema članovima obitelji.

A ipak, zabadamo vilice u životinje koje
nisu drugačije od onih koje smatramo
članovima svojih obitelji.

Trebali bismo ponovo razmotriti
svoj odnos prema životinjama.

Ako druge životinje smatramo vrijednima,
ako stvarno vjerujemo da one nisu samo stvari
i da njihovi interesi nisu moralno nebitni,
te interese moramo *jednako uvažavati*.

To ne znači da u svim slučajevima
prema životinjama moramo postupati
jednako kao prema ljudima.

Na primjer, druge životinje nemaju interes obrazovati se. Zbog toga uzimanje u obzir njihovih interesa od nas ne zahtijeva da im pružimo obrazovanje čak i ako ga pružimo svim ljudima.

Ali ako čovjek i druga životinja imaju sličan interes, moramo se prema njima ponašati jednako u odnosu na taj interes – osim ako imamo moralno opravdan razlog to ne činiti.

Iako ljudi imaju mnoge interese koje druge životinje nemaju (i obrnuto), sva *svjesna* bića – bića koja osjećaju bol i patnju – imaju interes da izbjegnu bol, patnju i smrt.

I ljudi i druge životinje imaju interes da ih se ne jede, koristi za testiranje ili kao prisilne davatelje organa, da ih se lovi ili da se prema njima na drugi način odnosi isključivo kao prema *resursima* drugih.

Kad ste resurs drugih, svi vaši interesi – uključujući vaše najosnovnije interese da ne patite i da nastavite svoj život – mogu biti zanemareni ako to nekome koristi.

Mi ne štitimo – jer to ne možemo – ljudе
od sve patnje i smrti. Ali, štitimo ih od sve
patnje i smrti koja bi bila rezultat njihova
korištenja kao resursa ili vlasništva drugih.

Smatramo da *svi* ljudi imaju temeljno
pravo ne biti *vlasništvom* drugih.

Pravo je jednostavno način na koji štitimo neki interes. Ako je interes zaštićen pravom, onda on mora biti štićen čak i ako bi drugima odgovaralo da taj interes povrijede.

Na primjer, reći da imam pravo na slobodu govora znači da je moj interes za izražavanjem zaštićen čak i kad moje izražavanje za druge ima negativne posljedice.

Pravo je poput zida koji okružuje neki interes.

Na tom zidu стоји знак на којем пиše:

„Zabranjen pristup – čak i ako bi vam koristio.”

Moj interes da ne budem tvoje vlasništvo
zaštićen je pravom tako da je zaštićen čak
i ako bi tebi koristilo prema meni se odnositi
kao prema svojem resursu.

U svijetu u kojem se rijetko slažemo kad je riječ o pitanjima morala, većina ljudi prihvata da je ropstvo ljudi moralno pogrešno. Ropstvo svodi *osobe na stvari.*

Ropstvo nužno prijeći jednako uvažavanje
interesa onih koji su porobljeni.

Rob nikada neće
vrijediti koliko i robovlasnik.

Stvar nikad neće vrijediti
koliko i njezin vlasnik.

Čak i ako rob i onaj tko je slobodan imaju sličan interes, nećemo vidjeti tu sličnost jer ćemo uvijek manje vrednovati interese robova.

To ne znači da je ropstvo ljudi u potpunosti ukinuto. Nije. Ali nitko ga ne brani kao moralno prihvatljivo te ga osuđujemo gdjegod ono još uvijek postoji.

Prema životinjama se ponašamo na način koji ne smatramo prihvatljivim za ponašanje prema bilo kojem čovjeku. Životinje su vlasništvo ljudi. Mi ih posjedujemo. One imaju samo vrijednost koju im mi odlučujemo pripisati.

Druge životinje su robovi ljudi.

Kako opravdati takav različit tretman? Kako opravdati to što smatramo da svi ljudi imaju pravo ne biti vlasništvom drugih, ali životinje smatramo svojim vlasništvom?

Uobičajeno objašnjenje je da između ljudi i drugih životinja postoji neka *kvalitativna* razlika koja opravdava to što životinje tretiramo kao svoje vlasništvo.

Kvalitativna razlika jest razlika u *vrsti*, a ne *stupnju*. Ja mogu računati; pas ne može. To je kvalitativna razlika, razlika u vrsti. Neki ljudi računaju bolje od mene, ali i ja mogu računati. To je *kvantitativna* razlika, razlika u stupnju.

Kroz povijest smo opravdavali svoje
iskorištavanje drugih životinja
kvalitativnom razlikom između umova
ljudi i umova drugih životinja.

Prepoznajemo to da životinje osjećaju, ali
poričemo da su inteligentne, racionalne,
emotivne ili svjesne sebe.

Ali prepostavka da ljudi imaju mentalne osobine koje su u potpunosti odsutne kod drugih životinja nije u skladu s teorijom evolucije.

Darwin je smatrao da ne postoje osobine koje su isključivo ljudske. Tvrđio je da druge životinje mogu razmišljati i zaključivati te da posjeduju brojna emocionalna svojstva prisutna i kod ljudi.

Štoviše, svaki pokušaj da opravdamo svoje iskorištavanje drugih životinja koji se temelji na tome što one nemaju osobine prisutne kod ljudi prepostavlja da su ljudske osobine moralno superiorne i da opravdavaju različit tretman.

Na primjer, čak i ako su ljudi jedina životinja koja sebe može prepoznati u ogledalu ili komunicirati simbolički, nijedan čovjek ne može letjeti ili disati pod vodom bez pomagala.

Što čini sposobnost da se prepoznajemo
u ogledalu ili simbolički komuniciramo u
moralnom smislu boljom od sposobnosti
leta ili disanja pod vodom?

Odgovor je, dakako, da *mi* tako kažemo.

Štoviše, čak i ako pretpostavimo da su ljudske osobine „posebne”, odsutnost tih osobina ne može nam poslužiti kao opravdanje za iskorištavanje.

Na primjer, neki ljudi s velikim poteškoćama u razvoju nemaju kognitivne vještine koje ljudi obično imaju. Taj nedostatak može biti značajan u nekim slučajevima, ali nema značenja za to hoćemo li takve ljude koristiti u medicinskim pokusima protivno njihovoj volji, ili kao prisilne davatelje organa.

Konačno, jedina razlika između ljudi i drugih životinja jest vrsta, a vrsta nije bolje opravdanje za iskorištavanje nego što su rasa, spol ili spolna orijentacija. *Specizam* je sličan rasismu, seksizmu i homofobiji.

Ako želimo ozbiljno razmišljati o odnosu između ljudi i drugih životinja, samo je jedna osobina značajna:

Svjesnost

Moramo proširiti pravo da nas se ne tretira kao stvari na sve druge svjesne životinje bez obzira na njihove druge mentalne osobine.

Neki aktivisti za životinje smatraju da bismo trebali pridavati veću moralnu vrijednost i pružati veću pravnu zaštitu određenim životinjama kao što su veliki čovjekoliki majmuni ili delfini jer je njihova inteligencija sličnija ljudskoj.

Morali bismo izbjegavati stvaranje novih
hijerarhija u kojima neke životinje smatramo
„posebnima” jer su „poput nas”.

Činiti to bilo bi specistički.

Iako, na primjer, između čimpanze i ribe postoje razlike i iako bi te razlike mogle biti relevantne u nekim slučajevima (jer različite životinje imaju različite interese), ne postoji moralno relevantna razlika kad je riječ o temeljnom pravu da ih se ne tretira kao stvari.

I riba i čimpanza svjesna su bića.

Nijedno od njih ne bismo trebali
tretirati kao svoje resurse.

Čimpanza ne bi trebala biti u
zoološkom vrtu ili u laboratoriju.

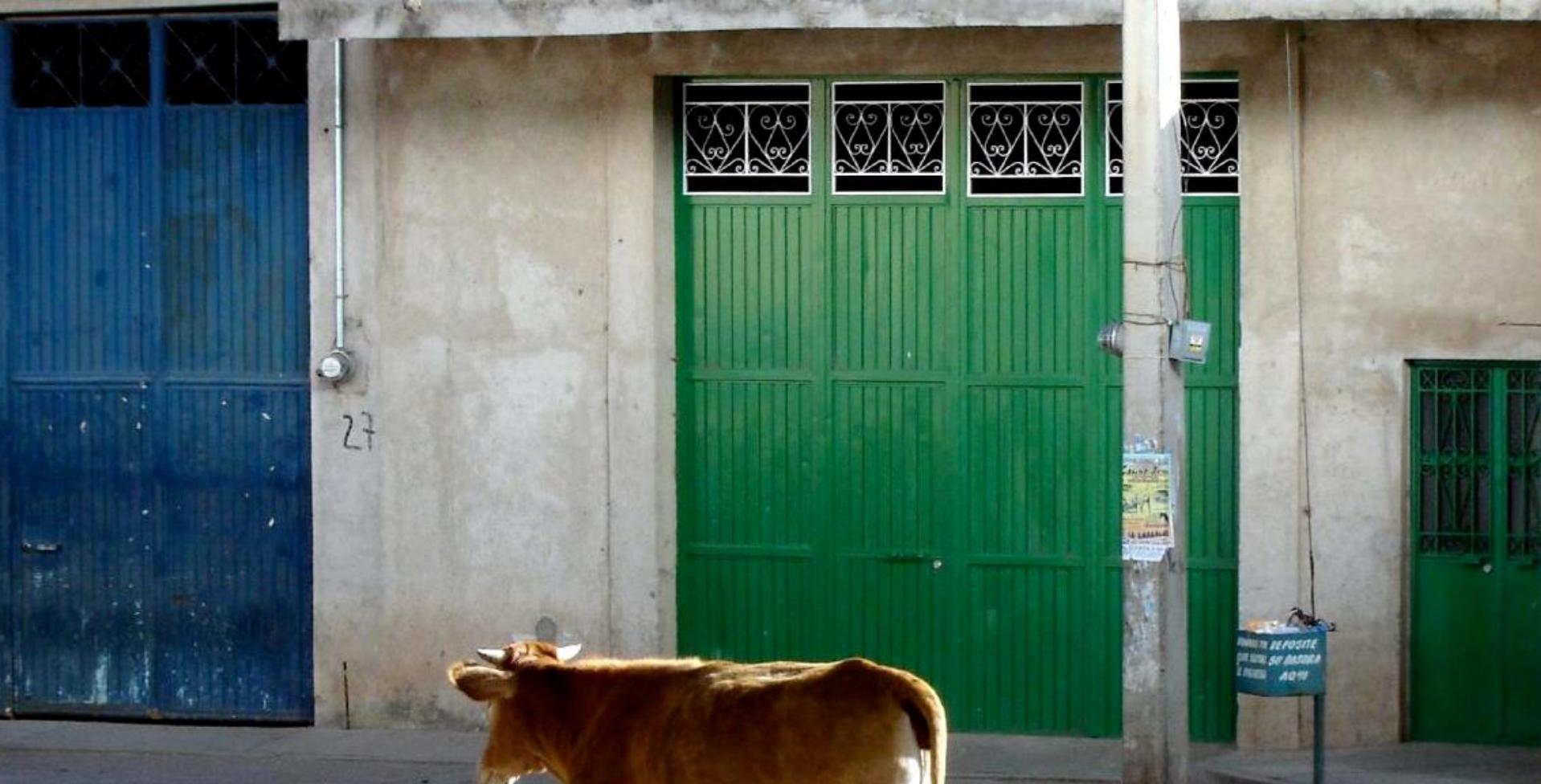
Riba ne bi trebala biti na tanjuru.

Kad bismo prepoznali da sva svjesna bića imaju temeljno moralno pravo ne biti tretirana kao stvari te da imamo moralnu dužnost da svjesna bića prestanemo tretirati kao resurse, prestali bismo na svijet donositi domaće životinje da bismo ih upotrebljavali.

Trebali bismo *ukinuti* iskorištavanje životinja,
umjesto da ga samo pokušavamo *regulirati*.

Prepoznati „prava životinja” ne znači
da ćemo sve domaće životinje pustiti
da slobodno trče ulicama.

PARKING DEPOSITÉ
PAR SANT SU MADERA
EL PINTOR ALQUILER

To znači brinuti se o onima koje
su zbog nas došle na svijet.

I više ih ne donositi na svijet kako bismo ih koristili za hranu, odjeću, zabavu ili pokuse.

Temeljno pitanje nije
tretiramo li kravu „humano”.

Temeljno pitanje je:
Zašto uopće na svijet donosimo krave?

Krava postoji samo zato da bismo je
iskorištavali zbog njezinog mesa i mlijeka.

Jednom kad prepoznamo da nemamo moralno opravdanje za to što je iskorištavamo – koliko god je naše ropstvo nad životinjama „humano” – više nemamo razloga da bismo imali krave.

Pokušajmo sljedeći misaoni pokus:

Zamislite da prolazite pored
kuće koja je u plamenu.

Vidite da se u kući nalaze čovjek i pas.

Imate vremena spasiti jedno, ali ne i oboje.

Koga ćete spasiti?

Prepostavimo da ste
odlučili spasiti čovjeka.

Što vam to govori o pitanju
prihvatljivosti iskorištavanja životinja?

Odgovor je: *ništa.*

Zamislite da prolazite pored kuće u plamenu i vidite da je u kući dvoje ljudi: jedna mlada i jedna vrlo stara osoba. Odlučite spasiti mladu osobu jer je pred njom dulji život.

Znači li to da je starije osobe prihvatljivo koristiti kao subjekte u biomedicinskim pokusima bez njihovog pristanka ili kao prisilne davatelje organa?

Naravno da ne.

Dakle, čak i ako bismo u situaciji stvarnog konflikta ili stanja nužde između čovjeka i druge životinje odabrali čovjeka, to nam ne govori ništa o tome je li prihvatljivo životinje koristiti kao svoje resurse.

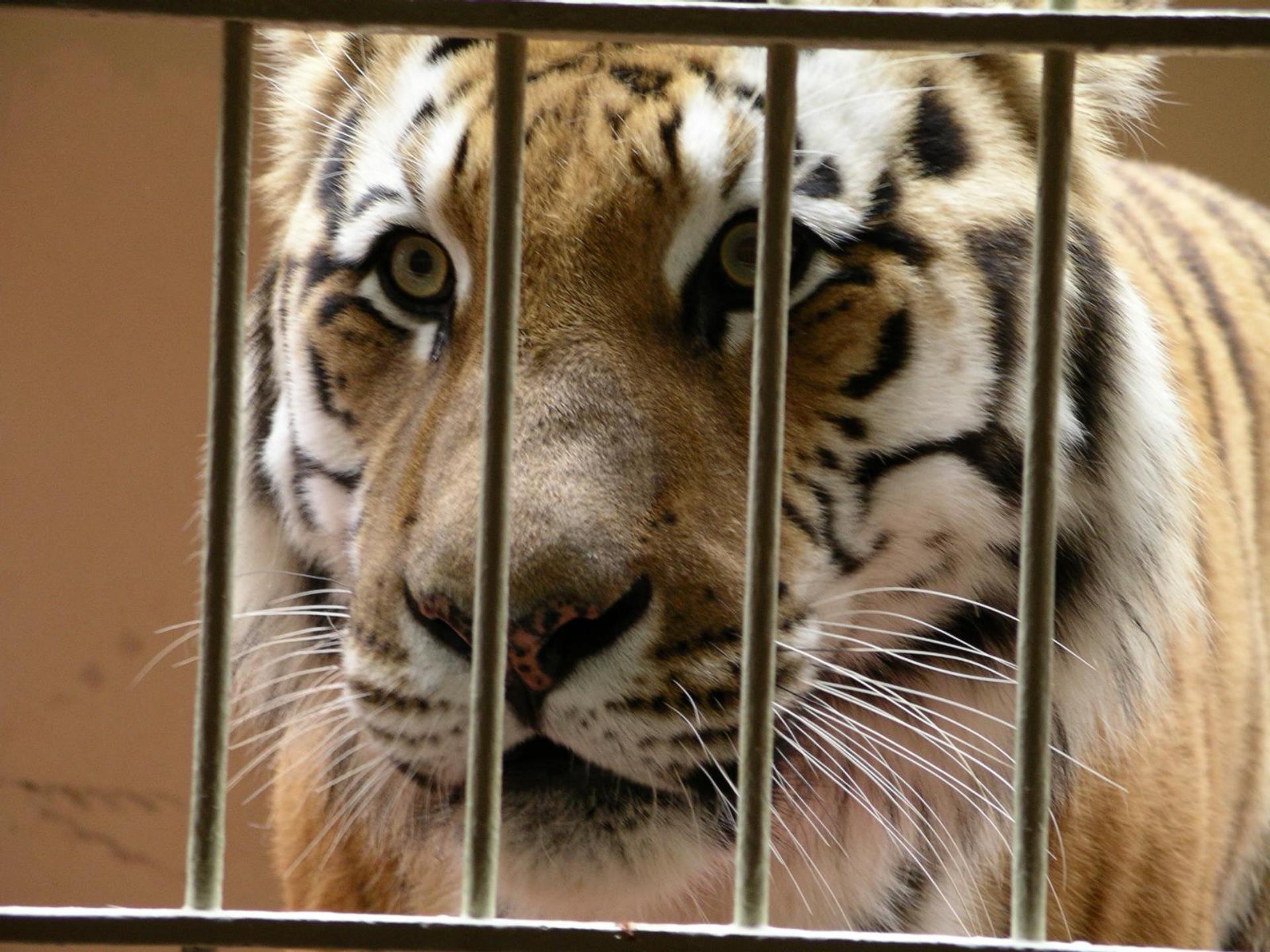
Mi stvaramo većinu svojih konflikata s drugim životinjama. Na svijet donosimo domaće životinje da bismo ih upotrebljavali.

Stavljam druge životinje u kuću koja gori da bismo zatim razmišljali o tome kako riješiti „konflikt” koji smo sami izazvali!

Čak i ako pretpostavimo da stvarne konflikte između ljudi i drugih životinja možemo riješiti u korist ljudi, to ne znači da te sukobe možemo izazivati.

Kad bismo interese životinja uzimali
ozbiljno, prestali bismo na svijet
donositi domaće životinje.

Nema razloga – osim našeg užitka, zabave ili pogodnosti – da jedemo meso životinja ili mlijecne proizvode, na sebi nosimo životinje, lovimo životinje ili ih koristimo radi zabave.

Što ne valja s mliječnim proizvodima?
Životinje se ne ubijaju da bi se proizveli
mliječni proizvodi, zar ne?

Životinje koje koristimo za mliječne proizvode
žive duže od životinja koje koristimo za meso,
tretirane su jednako loše, ako ne i gore, i na
kraju završavaju u istoj klaonici.

U čaši mlijeka više je patnje nego u odresku.
Ako životinje smatraste moralno vrijednima,
ne biste trebali jesti nikakve životinjske
proizvode.

Što je s korištenjem životinja
u znanosti? Nije li to „nužno”?

Ne postoji li stvarni konflikt između ljudi i životinja čije bi korištenje u pokusima moglo pomoći da se spase ljudski životi?

Postoji mnogo dokaza da je korištenje životinjskih „modela” u znanosti bilo štetno za zdravlje ljudi. Ali čak i ako pretpostavimo da je ono u nekim slučajevima za nas bilo korisno, znači li to i da je ispravno?

IS 5'91

Neki ljudi kažu da je moralno prihvatljivo druge životinje koristiti u pokusima jer im nedostaje neka osobina – poput inteligencije ili racionalnosti – koju ljudi imaju.

Bi li bilo prihvatljivo koristiti ljudе s velikim
poteškoćama u razvoju za pokuse –
čak i kad bismo tako pronašli lijek za rak?

Ne postoji li ovdje stvarni sukob između normalnih ljudi i ljudi s poteškoćama u razvoju čije bi korištenje u pokusima moglo pomoći spasiti živote normalnih ljudi?

Ako je vaš odgovor „ne”, zbog čega je prihvatljivo koristiti druge životinje?

Zašto mislimo da između ljudi i životinja postoji taj sukob?

Jedini odgovor koji možemo dati
je da smo mi ljudi, a one nisu.

To je kao da kažemo da
smo mi bijeli, a one nisu;

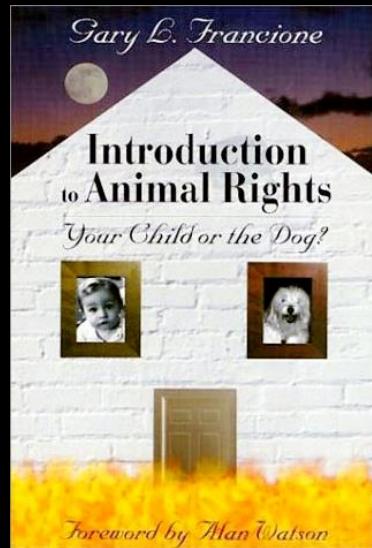
ili da smo mi muškarci, a one nisu;

ili da smo mi heteroseksualni, a one nisu.

Koristimo druge životinje u pokusima u kojima nikada ne bismo koristili ljude zbog toga što smo *specisti*, a to je isto kao da smo rasisti, seksisti ili homofobi.

To je jedino opravdanje koje imamo.

Ova prezentacija izrađena je prema knjizi:

*Uvod u prava životinja:
Vaše dijete ili pas?*

*Ova prezentacija nije potpuno objašnjenje
stavova profesora Francionea, nego samo
kratak i općenit uvod u njegovu abolicionističku
teoriju prava životinja.*

*Za daljnju raspravu o statusu životinja
kao stvari, molimo vas da pogledate
našu prezentaciju:*

Animals as Property
(Životinje kao stvari)

Za daljnju raspravu o razlici između ukidanja i regulacije iskorištavanja životinja, molimo vas da pogledate našu prezentaciju:

Animal Rights vs. Animal Welfare

(Prava životinja vs. Dobrobit životinja)

*Zahvaljujemo udruzi Humane Farming
Association i Gail Eisnitz na fotografijama
iz klaonica korištenim u ovoj prezentaciji.*

*Autorska prava © 2006-2007 Gary L. Francione.
Sva prava pridržana.*

*Molimo vas da prezentaciju ne koristite
bez prethodno pribavljenog pisanih
dopuštenja autora.*

*www.AbolitionistApproach.com
Verzija 1.0.2*

Za daljnju raspravu o ovim i drugim
pitanjima u vezi s pravima životinja
molimo vas da posjetite:

www.AbolitionistApproach.com